

Слово і рух: мистецтво перекладу



Підлужна Алла. «Феномен Бельського». – К. : АВІАЗ, 2019. – 288 с., іл.

Читач, навіть із чималим досвідом, може відчути легке відчуження при читанні передмови з її емоційним захопленням від творчості режисера. Однак уже через кілька сторінок відбувається «занурення», а ближче до фіналу здається, що справа життя героя книги Олександра Бельського так само щільно закарбовується в читацькій пам'яті, як і давним-давно створений ним пантомімічний сюжет про «дерево-театр». «Дерево» разом із вітням згинається під вітрами долі, але завжди тримається основної тези. У цьому випадку – сценічної розмови «не словом, а тілом», бо саме рух і жест, вважає режисер, є домінуючим у змаганні героя зі світом.

Слід віддати належне авторці, яка разом з біографічною розповіддю підносить на високі котурни старовинне мистецтво пантоміми і його модифікацію – пластичний театр, що його Олександр Бельський, відточивши власний стиль, який не сплутаєш з будь-яким іншим, услід за світовими майстрами, шліфував і довів до вишуканості на теренах України. Зауважмо, що, на відміну від «низової культури» класичної пантоміми, тобто переважно комічного дивертисменту з відточених мініатюр, у театрі пластичної драми Бельського домінує цілісне, подовжене до обсягу вистави дійство, що базується на класичних сюжетах, високих зразках літератури переважно драматично-алегоричного характеру.

Розлога інформація в книзі про тих, хто спонукав скромного юнака-актора і майбутнього режисера не зупиняється на обраному шляху. Це його батьки, котрі прищепили синові любов до щовечірнього читання – як спільного, коли слухала вся родина, так і індивідуального, коли літературний простір і час поставали цілком реальними в юнацькій уяві. Настільки, що, взявши олівець, він замальовував свої враження – знайшовши візуальну квінтесенцію, залишав на папері еквівалентну згадку про прочитане. І вчителька з репресованих дворян Нонна Цебренько, яка, організувавши драматичну студію, через безкінечні етюди і тренінги ввела юнака, що тоді вже напам'ять цитував сонети Шекспіра, у широке коло театрального мистецтва. І самовіддана дружина, яка стала одночасно другом і соратником, взяла на себе організаційні питання, наповнила «книгу життя» і простір творчості чоловіка. І керівник студентської студії пантоміми у місті Дніпро Георгій Городецький, який прищепив самобутньому акторові любов до жанру пантоміми. І вершини – Єтєн Декру, Гедрюс Мацяквічюс та великий Марсель Марсо, котрий, оцінивши талант Олександра під час майстер-класів, проведених ним у Києві, запропонував юнакові навчатись у його школі в Парижі. Й ще багатьох людей, з якими доля звела Олександра Бельського на насиченому подіями життєвому шляху, результатом чого стало створення унікального професійного колективу.

Почуття, викликані героєм книги, не були би настільки об'ємними, якби авторка не ввела в її структуру висловлювання про театр музично-пластичної драми широкого кола театрознавців, фахівців, експертів, а також думки самого фундатора Криворізького театру «Академія Руху», осмислення ним театального жанру, що продовжує пошуки власної ідентичності. Це створює при читанні потужний інтелектуальний контекст, якому врешті підкоряються і драматична розповідь Алли Підлужної, і ґрунтовні фахові цитати, і сценічні розробки та розгорнуті лібрето вистав, здійснених Олександром Бельським. Вистав, що не залишають сумнівів у значному внеску режисера у візуальну метафоризацію класичних національних і світових сюжетів, а ще – засвідчують неабиякий його літературний дар та вміння прозоро доносити до глядача і читача свої як вербальні, так і невербальні думки. Адже мовчання в театрі пластичної драми є не силоміць привнесеною умовою, а органічним і невід'ємним елементом виразності, яка народжується із уповільнених «кадрів» – ніби знятих в рапіді гіпнотичних акторських рухів. Слово перемагає рух у театрі в перспективі значного часу, а рух, схоже, бере реванш в кожному його мить.

Юлій Швець